

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми. Висока динаміка трансформації суспільства, його перехід до нової стадії свого історичного поступу – постіндустріальної – супроводжуються активізацією інноваційних процесів, метою яких є створення умов для підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки, виробництва інноваційної продукції, застосування передових технологій, методів організації та управління господарською діяльністю заради покращання добробуту людей й забезпечення стабільного економічного зростання країни. Наслідками цих трансформацій є глобалізація суспільства, інформаційний прорив, технологічні і наукові досягнення, значне зростання мобільності праці та людського капіталу. У цьому контексті професійно-технічна освіта як капітал конкретної людини і суспільства в цілому слугує важливим теоретичним підґрунтям конкуренції в глобальній економіці, стратегічним ресурсом удосконалення професіоналізму, духовного світогляду і моральних якостей людини.

За цих умов актуальності набуває нова парадигма професійно-технічної освіти, спрямована на задоволення потреб особистості, суспільства і держави у підвищенні конкурентоспроможності трудового потенціалу на міжнародному й національному ринках праці. Реалізація цієї парадигми передбачає створення умов для доступу тим, хто навчається до континіуму знань, цінностей і відношень, професійної компетентності, технологічних і підприємницьких умінь з урахуванням змін на ринку праці та з метою забезпечення рівних можливостей для всіх як у формальному, так і в неформальному секторах економіки. З огляду на це зумовлюється необхідність у професійно-технічній освіті, яка не просто буде озброювати майбутніх кваліфікованих робітників знаннями і вміннями для конкретної роботи, а готувати їх до життя і діяльності у світі праці з максимальною

особистісною, соціальною і економічною користю. У зв'язку з цим для професійно-технічної освіти стратегічне значення має створення власної системи управління її якістю, функціонування якої потребує врахування восьми принципів, визначених Державним стандартом України (ДСТУ 9004–2001) в частині управління системами та процесами: орієнтація на замовника, лідерство, залучення працівників; процесний і системний підхід до управління, постійне поліпшення, прийняття рішень на підставі фактів, взаємовигідні стосунки з постачальниками [10, с. 4]. Сутність принципу *орієнтації на замовника* полягає в тому, що ПТНЗ мають розуміти поточні та майбутні потреби своїх замовників освітніх послуг, виконувати їхні вимоги, а також відповідати їхнім очікуванням. Згідно з принципом *лідерство* керівники ПТНЗ забезпечують єдність мети і напрямів діяльності закладу, підтримують внутрішнє освітньо-культурне середовище, в якому учні беруть активну участь у творчій навчально-виробничій та виховній діяльності. Залучення усіх суб'єктів процесу професійного навчання до діяльності з одночасним використанням їхніх здібностей на користь ПТНЗ забезпечується на основі реалізації принципу *залучення працівників (учнів)*. Особливостями принципу *процесного підходу* є ефективне досягнення бажаного результату на основі управління діяльністю ПТНЗ та пов'язаними з ними ресурсами як процесом. Згідно з принципом *системного підходу* забезпечуються більш ефективні результати досягнення цілей управління якістю професійно-технічної освіти. Принцип *постійне поліпшення* – передбачає безперервне вдосконалення загальних показників діяльності ПТНЗ. Реалізація принципу *прийняття рішень на основі факторів* сприяє здійсненню аналізу достовірної інформації й даних з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Однозначного визначення поняття "якість" немає. Воно трактується вченими як відповідність призначенню, цілям, а також як ієрархічна система властивостей об'єкта чи

процесу тощо. Грунтуючись на системно-соціальній якості, В.А. Федоров пропонує під якістю розуміти об'єктивну суттєву внутрішню визначеність об'єктів і процесів, що обумовлюють їх природність і пристосованість для конкретних призначень і цілей, завдань, умов, які встановлюються людиною та суспільством [11, с. 21].

За наявності великої кількості визначень терміну "*якість освіти*", найбільш доцільним є таке, що розкриває здатність органів управління і безпосередніх виконавців освітніх послуг задовольнити встановлені або передбачувані потреби суспільства, окремих соціальних груп і громадян в отриманні професійно-технічної освіти і/або набутті професійної компетентності. Воно співпадає з визначенням міжнародного стандарту якості ISO 9004:2000 [8]. *Якість професійно-технічної освіти* розглядається крізь призму якості випускника ПТНЗ, підготовленого до виконання професійних функцій на робочому місці в умовах реального виробництва. Якість професійно-технічної освіти складається із трьох частин: якості випускників – майбутніх робітників, яка визначається розвитком їх соціальних, культурно-духовних і професійно-діяльнісних здібностей на рівні, необхідному і достатньому для реалізації ними цілей і функцій, що відповідають вимогам виробництва; якості освітньої системи (процесу) ПТНЗ, якості підсистем і елементів освітньої системи [11, с. 14]. З позиції системного підходу *управління якістю професійно-технічної освіти* можна представити як багаторівневу, інтегративну й гнучку сукупність підсистем якості, що забезпечують якість підготовки майбутнього кваліфікованого робітника. Мається на увазі підсистеми: управління якістю державних стандартів; управління якістю педагогічних працівників; управління якістю засобів навчально-виробничого процесу тощо.

У контексті дослідження проблеми управління якістю професійно-технічної освіти науковий інтерес становлять праці С. Батишева, В. Беспалька, А. Беляєвої, В. Гаськова, Б. Гершунського, І. Зимної,

Я. Кам'янецького, В. Козакова, Е. Короткова, В. Кременя, Т. Ломакіної, Н. Ничкало, О. Новікова, І. Смирнова, О. Солов'я, А. Субетто, І. Старикова, Р. Шакурова та ін.

Метою статті є спроба на основі аналізу сучасної теорії і практики підготовки майбутніх кваліфікованих робітників визначити сучасні підходи до управління якістю професійно-технічної освіти.

Основна частина. Вимоги до якості підготовки випускників професійно-технічних навчальних закладів формуються тими, хто цей трудовий потенціал буде використовувати. Це стосується, насамперед, роботодавців – замовників кадрів, які все активніше беруть участь у розв'язанні актуальних проблем професійно-технічної освіти. Зокрема, в організації навчання і практики учнівської молоді в реальних умовах виробництва, забезпеченні робочих місць для стажування педагогів ПТНЗ із метою оволодіння сучасними виробничими технологіями, наданні допомоги в модернізації матеріально-технічної бази навчально-виробничих майстерень, розробці освітніх стандартів на основі чинних кваліфікаційних вимог. Чітко сформульовані кваліфікаційні вимоги слугують основою для всього процесу навчання й оцінювання знань і навичок майбутніх кваліфікованих робітників. Тому в багатьох країнах розробка кваліфікаційних вимог залишається прерогативою центральних державних органів і передбачає:

а) створення структур і затвердження процедур для розробки й подальшого вдосконалення національних кваліфікаційних вимог;

б) розробку концепції національних кваліфікаційних вимог;

в) підготовку списку кваліфікацій і визначення їх рівня, прив'язку кваліфікацій до галузевих структур ринку праці й оплати;

г) розробку професійних стандартів і методів оцінювання практичних навичок випускників (формулювання знань, умінь і навичок, які мають продемонструвати претенденти на отримання кваліфікаційного посвідчення)

[2, с. 116].

Забезпечення якості професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки все більше пов'язується із необхідністю задоволення потреб клієнтів у якісних освітніх послугах, досягнення високого рівня їх конкурентоспроможності, урахування співвідношення якості з ціною тощо. Сучасна теорія менеджменту доводить, що оптимальний рівень вимог до якості професійно-технічної освіти поряд з клієнтами має визначитися і споживачами продукції, а також зацікавленими в її успішному виробництві сторонами (батьки, громадські організації, органи місцевого самоврядування, державні органи, що регулюють діяльність даної галузі).

У цьому аспекті науковий інтерес становлять матеріали Копенгагенської Декларації, прийнятої у 2001 році міністрами освіти 31 європейської країни та Європейською Комісією, в якій більшість задекларованих завдань спрямовані на системне забезпечення якості управління професійною освітою і навчанням робітників на виробництві. Дослідження цих процесів відбувається і в рамках "Європейського форуму з якості професійної освіти", зокрема, в напрямі чіткого визначення характерних для рівнів, цілей і методів управління якістю розробки кваліфікаційних вимог на основі професійних компетенцій з метою розвитку соціального партнерства, а також незалежної та добровільної міжнародної оцінки й акредитації систем управління якістю професійної освіти [4].

В умовах ринкової економіки успішно функціонують ті ПТНЗ, в яких активно використовують маркетинговий підхід до управлінської діяльності, що виступає основним механізмом управління якістю професійно-технічної освіти. Згідно з маркетинговим підходом, забезпечується об'єднання зусиль адміністративного й педагогічного персоналу професійно-технічних навчальних закладів, яке, у кінцевому підсумку, сприяє задоволенню потреб населення, суб'єктів господарювання і держави в освітніх послугах різного характеру. На основі методів маркетингу формується об'єктивна інформація стосовно вимог роботодавців, випускників загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладів щодо якості професійно-технічної освіти.

Саме для цієї категорії споживачів результатів професійно-технічної освіти маркетингові служби ПТНЗ забезпечують визначення актуальних і затребуваних на ринку праці робітничих професій, переліку освітніх послуг, потреб в абітурієнтах, а також рівня працевлаштування й закріплення випускників на виробництві тощо.

Маркетингові служби ПТНЗ спрямовують свою діяльність й на розробку ефективних моделей підготовки сучасних кваліфікованих робітників з урахуванням розвитку структури робочих місць, а також результатів моніторингу якості професійно-технічної освіти. Показниками, що визначають ефективність діяльності ПТНЗ, є їхній високий рейтинг на регіональному й загальнодержавному рівнях, якість професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, зростання обсягів освітніх послуг, рівень кваліфікації керівників, викладачів, майстрів виробничого навчання в частині управління маркетингом тощо. Якість діяльності ПТНЗ залежить від якості процесу навчання, що значною мірою визначається якістю педагогічних працівників. Це зумовлює необхідність наявності у них сформованої організаційної культури, рольової й функціональної готовності до управлінської діяльності, здатності до розпізнання та розуміння проблем творчого характеру, їх раціонального розв'язання, навичок самоосвіти тощо [5, с. 79].

Діяльність маркетингових служб ґрунтується на достовірних даних для оцінювання ефективності професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, а також на прогресивному досвіді використання необхідних для цього ресурсів. Обґрунтовані вище компоненти маркетингових досліджень з питань вдосконалення професійної підготовки учнівської молоді (достовірні дані і прогресивний досвід) є основою бенчмаркінгу – інноваційної технології управління якістю професійно-технічної освіти.

Бенчмаркінг, на думку Є. Князева і Я. Євдокимової, є інструментом досягнення або підвищення якості, вдосконалення освітнього процесу відповідно до критеріїв сучасних концепцій якості [3, с. 10]. Крім того,

бенчмаркінг розглядають і як процес виявлення, вивчення та адаптації найкращої практики інших організацій для вдосконалення діяльності власної організації [13]. Існують різні види бенчмаркінгу. Основними із них є: стратегічний, операційний, проблемно-орієнтований та інші. Стратегічний бенчмаркінг забезпечує вироблення конкурентної стратегії розвитку ПТНЗ з урахуванням його слабких і сильних сторін, ресурсної бази з метою вдосконалення провідних аспектів професійно-педагогічної діяльності. Операційний бенчмаркінг використовується переважно для вдосконалення внутрішніх процесів і функцій ПТНЗ, діяльності їх окремих підрозділів. Об'єктом проблемно-орієнтованого бенчмаркінгу є дії педагогічних працівників ПТНЗ, спрямовані на виправлення недоліків, виявлених під час виникнення проблем, у тому числі, й виробничого характеру. Ефективність управління ПТНЗ ґрунтується також на процесно-орієнтованому бенчмаркінгу, згідно з яким діяльністю і відповідними ресурсами управляють як процесом (стратегічне й оперативне планування, координація діяльності різних структурних підрозділів закладу, управління людськими ресурсами, аналіз і прийняття рішень тощо).

Здійснення бенчмаркінгових досліджень ґрунтується на системному, процесуальному і випереджувальному підходах. Зокрема, системний підхід до управління якістю професійно-технічної освіти майбутніх кваліфікованих робітників передбачає забезпечення діяльності ПТНЗ як системи взаємопов'язаних процесів [3, с. 65]. Мається на увазі не епізодичне, а системне використання інновацій в діяльності педагогічних працівників ПТНЗ, що передбачає створення відповідної системи збирання й аналізу інформації про їх діяльність і взаємодію із зовнішнім середовищем. Не менш важливим є випереджувальний підхід до управління якістю професійно-технічної освіти, оскільки він впливає на забезпечення якісних освітніх послуг, які надаються учнівській молоді й дорослому населенню у ПТНЗ з урахуванням динамічних техніко-технологічних змін, що відбуваються у всіх, без виключення, галузях економіки.

Згідно з методологією бенчмаркінгу, актуальності набуває створення у ПТНЗ власних систем управління якістю професійно-технічної освіти. У визначенні якості враховується ступінь задоволення запитів суб'єктів освітнього процесу (учнів, викладачів, роботодавців, суспільства), а також рівень готовності випускників професійно-технічних навчальних закладів до ефективної діяльності в умовах виробництва. З огляду на це, зумовлюється необхідність у тому, щоб навчальні заклади "планували якість надання освітніх послуг або виробництво товарів навчального призначення, а не інспектували ці послуги і товари наприкінці всіх процесів" [7].

За допомогою бенчмаркінгу виявляються сильні й слабкі сторони діяльності ПТНЗ. Мається на увазі, що елемент бенчмаркінгу може використовуватися для виявлення відхилень між результатами зовнішньої оцінки ефективної діяльності ПТНЗ і самооцінкою їхніх керівників: директорів, заступників директорів, старших майстрів, а також педагогічних працівників: викладачів і майстрів виробничого навчання. Для цього розробляються відповідні опитувальні листи або анкети. За результатами опитування виробляється еталон заданої категорії менеджменту якості, на основі чого кожний респондент може порівняти себе з ним.

Важливим елементом бенчмаркінгу є вироблення загальних індикаторів і показників вимірювання ефективної діяльності ПТНЗ для проведення адекватних порівнянь себе серед інших ПТНЗ. У цьому контексті актуальності набуває інформаційно-аналітична система "Профтех", особливості якої полягають у здійсненні моніторингу доступності і якості професійно-технічної освіти, розробці прогнозів, виявленні обсягів та структури підготовки робітничих кадрів, сприянні створенню системи взаємозв'язку із споживачами й постачальниками інформації (педагогічними працівниками й соціальними партнерами: підприємствами-замовниками кадрів, фахівцями державної служби зайнятості, населенням, учнівською молоддю, їх батьками, особами, які виявили бажання оволодіти робітничою професією тощо).

Інноваційність впровадження інформаційно-аналітичної системи "Профтех" полягає в тому, що її функціональність дозволяє здійснювати автоматизований оперативний (в режимі online) електронний моніторинг якості та доступності освітніх послуг і забезпечує введення показників ефективної діяльності ПТНЗ; консолідацію даних на обласному та національному рівнях; введення метаданих за структурою обчислювальних даних (індикатори); генерацію, відображення та поширення оперативних і періодичних звітів за галузевим спрямуванням й різноманітними вибірками. У здійсненні моніторингу якості професійно-технічної освіти й оцінюванні процесів, що в ній відбуваються, використовуються різні системи індикаторів, створених з урахуванням принципів раціональності, логічності, системності, взаємозв'язку й доповнюваності, доступності, новизни, актуальності, простоти, достатності тощо. Зокрема, до індикаторів ефективної діяльності ПТНЗ віднесено: зміст навчання і навчально-методичне забезпечення, ефективність навчання, педагогічні працівники, доступність ПТО, матеріально-технічна база, фінансування, працевлаштування тощо.

З індикаторів формується чітка система інформаційно-аналітичного забезпечення. Наприклад, індикатор "матеріально-технічна база" характеризується динамікою модернізації матеріально-технічної бази, відсотком використання позабюджетних коштів на її придбання, кількості на 1 (одного) учня. Відповідно до цього визначаються й інші індикатори: кадровий потенціал (співвідношення учень-педагог, моніторинг вікової, кваліфікаційної й освітньої структури, підвищення кваліфікації); участь роботодавців у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників (відсоток навчальних планів і програм, розроблених спільно з роботодавцями, охоплення незалежними атестаційними комісіями, обсяг виробничої практики); моніторинг працевлаштування випускників (кількість працевлаштованих, відсоток влаштованих самостійно, тих, хто звернувся у центри зайнятості тощо); підвищення ефективності навчального процесу

(відсоток випускників з підвищеними розрядами, дипломами з відзнакою, які володіють інформаційними технологіями тощо); комп'ютеризація та інформатизація (співвідношення кількості ПК на 1 (одного) учня, відсоток підключення до Інтернету, динаміка комп'ютеризації); оцінка якості роботодавцями (опитування, наскільки відповідає підготовка у ПТНЗ до їх вимог, виявлення причин, прогнозування кваліфікацій для роботодавців тощо).

Використання бенчмаркінгу в управлінській практиці ПТНЗ сприяє здійсненню якісного аналізу їхньої діяльності за визначеними пріоритетними напрямками; узгодженню критеріїв і розробці кваліметричної шкали для оцінювання результатів діяльності; проведенню семінарів, конференцій, виданню матеріалів з питань удосконалення управління тощо. За допомогою бенчмаркінгу педагогічні працівники ПТНЗ мають змогу зрозуміти, наскільки їхній колектив конкурентоспроможний порівняно з іншими; рівень їхніх прагнень бути успішними; хто із ПТНЗ даного профілю в регіоні чи державі є лідером; як можна використати прогресивний досвід?

Ефективність бенчмаркінгу залежить від підтримки і педагогами, і керівниками ПТНЗ інноваційних процесів, які будуть здійснюватися; забезпечення єдності цілей та інтересів, задіяних у проведенні бенчмаркінгу працівників, і, що не менш важливо, від створення атмосфери колективної творчості. Для якісного проведення бенчмаркінгу зумовлюється необхідність об'єднання педагогічних працівників ПТНЗ "в команду", у підвищенні рівня їх професійного розвитку, готовності до змін і ризиків тощо. У цьому контексті участь у бенчмаркінгових дослідженнях дозволяє педагогічним працівникам ПТНЗ підвищити свою кваліфікацію, розширити професійні знання і вміння, піднятися на вищий рівень професійно-педагогічної майстерності.

Важливим етапом бенчмаркінгу є розробка відповідних Програм здійснення змін і впровадження інновацій в практику діяльності ПТНЗ. Програми здійснення змін розробляються у вигляді проекту, в якому

конкретизуються цілі, завдання, визначаються очікувані результати, показники досягнення цілей, перелік виконавців і необхідних для цього ресурсів, міроприємства і терміни їх проведення, системи управління проектом. У цій діяльності важливо, щоб зміни не нав'язувалися керівництвом ПТНЗ, а підтримувалися усіма зацікавленими суб'єктами освітнього процесу. Для цього є необхідність використання правил успішного здійснення змін, запропонованих Дж. Коттером: "створюйте відчуття необхідності змін, формуйте міцну керівну коаліцію, формуйте бачення, розповсюджуйте своє бачення, плануйте короткострокові перемоги, не проголошуйте перемогу наперед, закріплюйте зміни в корпоративній культурі тощо" [12, с. 14].

Програма здійснення змін розглядається як могутній і дієвий інструмент, що забезпечує гарантований, результативний, економічний і своєчасний перехід педагогічного колективу ПТНЗ у новий якісний стан і, водночас, управління цим переходом [1, с. 6970]. Саме тому Програми здійснення змін спрямовуються на фіксування досягнутого рівня життєдіяльності ПТНЗ і, на цій основі, прогностичного визначення подальших кроків бажаного майбутнього стану ПТНЗ, параметрів їхньої структури і функціонування, відповідно до потреб, цінностей і можливостей закладу та суспільства, стратегії й тактики переходу від досягнутого стану ПТНЗ – до бажаного майбутнього.

У цьому аспекті цінним є досвід розроблення Програм розвитку ПТНЗ Черкаської області, результатом реалізації яких мають стати:

- створення умов для рівного доступу різних категорій населення до здобуття якісної професійно-технічної освіти;
- організація у кожному ПТНЗ підготовки робітничих кадрів, перепідготовки і підвищення кваліфікації робітників за результатами моніторингу ринку праці; ліквідація дисбалансу між пропозицією та попитом робочої сили;

- забезпечення підготовки для різних галузей економіки кваліфікованих робітників відповідного професійно-кваліфікаційного рівня, що передбачено укладеними з підприємствами-замовниками кадрів угодами;
- формування учнівського контингенту для здобуття актуальних на ринку праці професій внаслідок належної організації профорієнтаційної роботи серед учнів загальноосвітніх навчальних закладів; організація допрофесійної освіти і профільного навчання школярів на базі ПТНЗ;
- забезпечення якісної підготовки кваліфікованих робітників завдяки створенню у ПТНЗ належної матеріально-технічної, навчально-методичної бази, впровадженню у навчально-виробничий процес інноваційних технологій навчання, у т. ч. організації навчально-практичних центрів; підвищенню кваліфікації педагогічних працівників, організації їх стажування в умовах сучасного виробництва;
- створення умов для формування у кожному навчальному закладі творчої, духовно багатой особистості з урахуванням її потреб, інтересів і здібностей; забезпечення соціального захисту учнівської молоді [9, с. 4].

Висновки. Роль Програм здійснення змін, які впроваджуються у ПТНЗ, полягає у підвищенні ефективності управління якістю професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників на основі створення умов для досягнення ними високого рівня професійної компетентності й свідомості, що відображає їхні здібності здійснювати діяльність відповідно до вимог сучасного етапу розвитку економіки, з урахуванням професійної й соціальної відповідальності за результати праці.

Системні зміни в діяльності ПТНЗ, зокрема, оптимізація мережі ПТНЗ і переліку професій, наближення їх до потреб реального ринку праці, усунення диспропорцій і дублювання у підготовці робітничих кадрів тощо є важливим підґрунтям досягнення нової якості вітчизняної професійно-технічної освіти. З метою підвищення ефективності діяльності ПТНЗ окремі вчені пропонують розділити їх на два рівні підпорядкування (всеукраїнський і регіональний)

передбачивши також можливість передачі частини повноважень в цій сфері на місцевий рівень [6, с. 56].

Реалізація кожним ПТНЗ індивідуальних Програм здійснення змін сприятиме підвищенню їх престижності в регіоні і країні в цілому, що, в кінцевому підсумку, забезпечить конкурсний відбір контингенту учнів, оптимізації інфраструктури робітничих кадрів, створенню умов для професійного зростання і учнів, і педагогічних працівників, оперативному задоволенню потреб особистості, виробництва і суспільства в якісних освітніх послугах.

Література

1. Воронина Е.В. Инновационный проект образовательного учреждения : Опыт описания инновационных проектов школ для участия в Национальном проекте "Образование" / Авт.-сост. Е.В. Воронина. – М. : Методкнига, 2008. – 368 с.
2. Гаськов В.М. Управление системой профессионального образования / В.М. Гаськов : учеб. пособ. для руководителей учреждений профобразования, органов управления образованием / Пер. с англ. Н.Н. Петрова. – М. : НРПО, 2001. – 288с.
3. Князев Е.А., Евдокимова Я.Ш. Бенчмаркинг для вузов : учеб.-метод. пособ. / Е.А. Князь, Я.Ш. Евдокимова. – М. : Университетская книга, Логос, 2006. – 208 с.
4. Копенгагенская Декларация по усилению европейской кооперации в профессиональном образовании [электронный ресурс]. – Режим доступа к документу : <http://www.rusmagister.ru/page0002/page0026/page0043>. Загол. с экрана. – Язык русский. – 2005.
5. Коротков Э.М. Управление качеством образования : учеб. пособ. для вузов / Э.М. Коротков. – 2-е изд. – М. : Академический Проект, 2007. – 320 с.
6. Ломакина Т.Ю. Современный принцип развития непрерывного образования / Т.Ю. Ломакина. – М. :Наука, 2006. – 221 с.
7. Нуждин В.Н. Стратегия и тактика управления качеством образования : Методологическое пособие / В.Н. Нуждин, Г.Г. Кадамцева, Е.Р. Пантелеев, А.И. Тихонов. – Иваново : Иван. гос. энерг. ун-т. – Иваново, 2003. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.1.ispu.ru/library/lessons/gml/index.htmla>. – 252 с.

8. Петров Н.Н. Управление качеством профессионального образования / Н.Н. Петров : метод. реком. – М. : НРПО, 2005. – 37 с.
9. Програма підготовки кваліфікованих робітничих кадрів в області на 2010–2012 : Профтехосвіта Черкащини. – Черкаси : Навчально-методичний центр ПТО, 2010. – 45 с.
10. Системи управління якістю. Настанови щодо поліпшення діяльності : Офіційне видання. – Київ : Держстандарти України, 2001. – 44 с.
11. Федоров В.А. Педагогические технологии управления качеством профессионального образования: учеб. пособие / В.А. Федоров, Е.Д. Колегова. – М. : Издательский центр "Академия", 2008. – 208 с.
12. Kotter J.P. Leading change : why transformations efforts fail // Harvard Business Review. March – April, 1995. P. 59–67.
13. Skelton M. The Continuing Value of Benchmarking / M. Skelton // APQC. – January, 2003. – S. 135.

Радкевич В.О. Інноваційні підходи до управління якістю професійно-технічної освіти

Резюме. У статті розглядаються маркетинговий підхід і технологія бенчмаркінгу, а також їх роль у створенні ефективної системи управління якістю професійно-технічної освіти.

Ключові слова: *бенчмаркінг, маркетинг, програма здійснення змін, управління якістю професійно-технічної освіти.*

Радкевич В.А. Инновационные подходы к управлению качеством профессионально-технического образования

Резюме. В статье рассматриваются маркетинговый подход и технология бенчмаркинга, а также их роль в создании эффективной системы управления качеством профессионально-технического образования.

Ключевые слова: *бенчмаркинг, маркетинг, программа осуществления изменений, управление качеством профессионально-технического образования.*

Radkevych V.A. Innovative approach to quality management of vocational education.

Summary. The article deals with marketing approach and benchmarking. An emphasis is given to their role in creating an efficient system of vocational education quality management.

Key words: benchmarking, marketing, program of changes implementation, quality management of vocational education.

Довідка про автора:

Радкевич Валентина Олександрівна – доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, директор Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, член-кореспондент НАПН України.

м. Київ, вул. Чапаєвське шосе, 98.